

УДК 330.117:631.11(477.41)

*Т. В. Тонковид,
асистент кафедри державного управління,
Національний університет біоресурсів та природокористування України*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА РЕГІОНУ

Визначено відмінності у спеціалізації районів Київської області. Розроблено прогноз виробництва валової продукції сільського господарства Київської області за кластерами до 2015 року.

The differences in specialization of Kiev districts are certain. A prognosis of production of gross goods in Kiev districts on the basis of cluster approach till 2015 year is developed.

*Ключові слова: сільське господарство, виробництво, кластер, регіон.
Key words: agriculture, production, region, cluster.*

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

В умовах викликів світової продовольчої та фінансової криз надзвичайно важливого значення набуває збалансоване поєднання державного регулювання сільськогосподарського виробництва із механізмами вільного ринку. Одним із пріоритетних завдань, що постали перед Україною, є інноваційне оновлення окремих галузей народного господарства. Одним зі шляхів вирішення зазначених проблем є повноцінне використання переваг національної галузевої спеціалізації з урахуванням міжнародного досвіду особливостей розвитку світогосподарських процесів. Аграрний сектор є стратегічною системоутворювальною галуззю української національної економіки, яка забезпечує продовольчу безпеку нашої держави. При цьому він може бути одним з дієвих важелів впливу України в світі. Враховуючи наявність родючих земель та сприятливий клімат, наша держава має ряд конкурентних переваг перед виробниками агропродовольчої продукції інших країн, що, безперечно, зумовлює необхідність удосконалення організації управління аграрним сектором.

Реалізація потенціалу та підвищення конкурентоспроможності АПК потребує застосування сучасних підходів, одним з яких є створення кластерів, у межах яких відбувається

поєднання виробничих процесів із науково-інноваційною діяльністю.

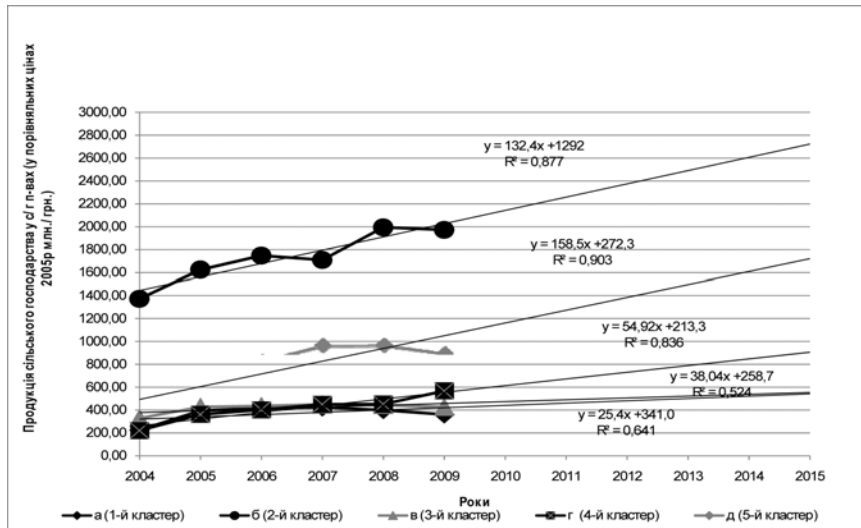
АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Одним з основоположників вчень про формування і функціонування кластерів є М. Портер. Серед вітчизняних вчених, які займалися дослідженням даного напрямку національного розвитку економіки, є В.М. Гейць, В.П. Семиноженко, Б.Є. Квасюк, П.Т. Саблук, М.Ф. Кропивко. Визначення основних факторів, що перешкоджають інноваційному розвитку аграрного сектора, зумовило дослідження причин посилення спеціалізації виробництва сільськогосподарської продукції на рівні окремих регіонів.

Метою статті є прогнозування перспектив розвитку виробництва сільськогосподарської продукції регіону на основі кластерного підходу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Одним із головних пріоритетів, визначених країнами ЄС, є забезпечення сприятливих передумов для реалізації підприємницькими структурами інноваційного потенціалу регіону з урахуванням пріоритетів регіонального розвитку, включаючи аграрний сектор. Одним із

Рис. 1. Прогнозування виробництва валової продукції сільського господарства Київської області за кластерами (у порівняльних цінах 2005 року)

основних підходів для повної реалізації потенціалу та підвищення конкурентоспроможності АПК є створення кластерів. Як зазначав Майкл Портер, в умовах глобалізації секторальний (галузевий) підхід до організації виробництва та управління втрачає свої позиції, і на перший план виходять системи кластерної організації взаємозв'язків фірм та організацій [5].

Для України, в умовах сьогодення, прогнозування шляхів регіонального розвитку сільського господарства є дещо ускладненим. Необхідно врахувати, що деяким загальним фоном просторової сільськогосподарської динаміки будуть тенденції перевизначення міжзональних пропорцій аграрного виробництва, які впродовж останнього десятиліття означилися доволі чітко [3]. Характеризуючи даний процес, необхідно відзначити, посилення значення сільського господарства Полісся і Лісостепу у загальному виробництві зокрема у тваринництві, що супроводжується відносним зменшенням ролі Степу. Однією із причин, є набуття пріоритетного значення природних кормових угідь в умовах критичної ситуації у польовому кормовиробництві та комбікормовій промисловості.

Враховуючи сучасні тенденції регіонального розвитку сільського господарства України, виникає нагальна необхідність формування кластерної моделі організації управління аграрним сектором, в основі якої лежить інтеграція виробничих, управлінських, наукових структур. У контексті вирішення даної проблематики корисним є дослідження і узагальнення досвіду на базі Київської області.

Як свідчить проведений аналіз, структура виробництва продукції сільськогосподарських підприємств у різних адміністративних районах Київської області значно відрізняються. З метою оптимізації регіональної та господарської спеціалізації на основі кластерного підходу було здійснено їх групування залежно від частки окремих видів продукції у структурі виробництва продукції, що дало змогу оцінити відмінності у спеціалізації сільськогосподарського виробництва, які існують між окремими районами області, і виділити п'ять кластерів, у межах яких

спеціалізація сільськогосподарських підприємств суттєво відрізняється.

До першого кластера увійшов один район, для якого висока питома вага у структурі виробництва належить продукції тваринництва (86,7%), за рахунок високих показників по виробництву курятини (54,1%) і яєць (24,2%), виробництво свинини займає лише 6,4%.

До другого кластера ввійшла найбільша кількість районів (21 район), це означає, що представники саме даного угруповання найбільш чітко відображають структуру виробництва продукції сільськогосподарських підприємств Київської області. Райони, що увійшли до другого кластера, спеціалізуються на виробництві переважно зернових, причому основною зерновою культурою є пшениця (18,7%). Серед іншої продукції рослинництва важливу роль відіграє виробництво цукрових буряків (20,6%). Тваринництво є менш важливим, ніж у першому кластері, виробництво молока займає 16,6%, м'ясо великої рогатої худоби (ВРХ) — 12,4%.

Два райони, що увійшли до третього кластера, спеціалізуються на виробництві яєць і курятини (відповідно 35,1% та 11,7%). У рослинництві питома вага зернових складає 14,6%, виробництво цукрових буряків — 12,6%.

Особливістю четвертого кластера, до якого відноситься один район, є лідируюче місце в області за виробництвом овочів (28%), а також висока частка виробництва свинини (27,9%), виробництво яєць займає 22,4%.

Окреме місце в структурі виробництва продукції сільськогосподарських підприємств належить району, що відноситься до п'ятого кластера, основним напрямом якого є виробництво

во курятини (89,9%). Галузь рослинництва, а саме — виробництво зернових, майже — повному обсязі йде на задоволення потреб кормовиробництва вищезазначеної галузі.

У сучасних умовах трансформації економічних процесів в Україні яскраво виражене певне протиріччя у взаємодії ринкової системи. Формування загальної стратегії у виробництві на рівні регіону потребує посилення прогностичної функції. Прогнозування є досить складним процесом, а відтак, його виконання повинне базуватися на системному підході.

Прогноз виробництва валової продукції сільського господарства Київської області за кластерами (у порівняльних цінах 2005 року) розроблено на основі екстраполяції трендів. Рівняння трендів описане широким спектром залежностей. Вибір рівняння для прогнозування розвитку галузі здійснене з урахуванням тенденцій зміни рівнів динамічного ряду та коефіцієнтів детермінації. Прогноз ґрунтується на практичних даних Держкомстату за період 2004—2009 роки.

Дослідження кожного з виділених нами кластерів дозволило визначити динаміку зростання валового виробництва продукції сільського господарства на перспективу до 2015 року (рис. 1). Дослідженням встановлено, що по другому і п'ятому кластеру очевидним є близько 6%-ві темпи річного приросту валового виробництва продукції сільського господарства, в той час як інших кластерах (першому, третьому, четвертому) ці темпи складають 2%.

Таким чином, при прогнозуванні зростання обсягів валового виробництва продукції сільського господарства в Київській області слід передбачати вклад двох головних кластерів. Тобто, збільшення обсягів виробництва буде досягатися за рахунок ефективної діяльності багатогалузевих підприємств 16 районів та розвитку птахівництва у п'ятому кластері.

ВИСНОВКИ

Необхідність удосконалення організації управління розвитком аграрного сектора регіону передбачає комплексний підхід до обґрунтування і прийняття рішень у сільськогосподарському виробництві, підвищення їх результативності, також забезпечення послідовності реалізації аграрної політики на довгострокову перспективу.

Одним з альтернативних заходів підвищення ефективності є формування кластерної моделі організації управління аграрним сектором.

Дослідження на мезорівні щодо обсягу і тенденцій розвитку сільськогосподарського виробництва у регіоні на основі кластерного підходу дає можливість класифікувати однотипні об'єкти та передбачати тенденції їх розвитку на перспективу.

Література:

1. Броншпак Г.К. Государственная поддержка кластерных инициатив: вертикально интегрированные структуры в АПК // Экономика АПК. — 2007. — № 4. — С. 45—51.

2. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва: теорія методологія, практика. — К.: ВПД "Формат", 2008. — 488 с.

3. Іванько А.В. Розвиток аграрного сектора регіону на основі кластерного підходу. // Экономика АПК. — 2009. — № 4 — С. 32—37.

4. Організаційно-економічна модернізація аграрної сфери: наукова доповідь / За заг.ред. акад. НААН України П.Т. Саблука. — К.: ННЦ ІАЕ, 2011. — 342 с.

5. Портер М. Международная конкуренция: пер. с англ. / под. ред. и с предисловием В.Д. Щетинина. — М.: Межнар. отношения, 1993. — 856 с.

6. Сільське господарство України: Стат. збірник за 2009 р. / [під ред. Ю.М. Остапчука]; Держ. комітет статистики України. — К., 2010. — 375 с.

Стаття надійшла до редакції 16.03.2011 р.

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА: "САММІТ", "ІДЕЯ", "БЛІЦ ІНФОРМ", "KSS", "МЕРКУРІЙ", "ПРЕСЦЕНТР", "ВСЕУКРАЇНСЬКА ПЕРЕДПЛАТНА АГЕНЦІЯ", "ФЛОРА", "ПЕРІОДИКА", "КОБЗАР", "ДІАДА", "ДОНБАС ДЕ-ЮРЕ", "ДІЛОВА ПРЕСА", "ФАКТОР"